

Historieoppfatningen

Krigen og de etterpåkloke

Av Einar Grannes, Trondheim

I forbindelse med fredsjubileet er det mange som har fortalt oss hva vi burde ha gjort i krig og okkupasjon. Mye av det som er blitt skrevet har vært nedslående for oss som satte helse og liv på spill for demokrati og frihet.

En kjent og aldrende reporter skrev nylig i en stor avis at da han (som ung, uerfaren mann) drev avhør av flyktninger i Sverige 1941-1944, oppdaget han at svært få av dem hadde vært aktive. Det må tilføyes at hans definisjon av «aktiv» var at en måtte ha vært i livsfare hver dag! I så fall kan vi nok sette en strek over selv de mest kjente navn i kampen mot nazister og okkupasjonsmakt.

Det er skuffende at så mange sorgløst definerer «aktiv», og konkluderer med at bare en beskjeden prosent norske var aktive under okkupasjonen. Ikke bare skuffende, men tankeløst. For det forteller ingenting om menigmanns motstandsvilje. Det fokuseres på at et urimelig stort antall arbeidet for tyskerne, noen kaller det til og med «samarbeid», og glemmer det almenmenneskelige fenomen, nemlig å gjøre det beste ut av en situasjon. Dessuten dominerte okkupasjonsmakten så godt som hele arbeidsmarkedet (jernbane/veier, kystfiske som fikk tildeling av olje, osv.) i distrikter som før 1940 var hardt rammet av arbeidsløshet. Krever revisjonistene at folk skulle legge seg ned og dø, voksne og barn?

«Aktiv»-definisjonen som enkelte bruker – og underbygger med tvilsomme tall – er helt uegnet som mål for

folks motstandsvilje. Og det er motstandsviljen det kommer an på. Hva den overveiende del av Norges befolkning ønsket av hele sitt hjerte, er det ingen tvil om. Det er nok å se på de spontane gledesutbrudd i maidagene 1945, som det er mange opptak av.

Nå er jo også en tysk historiker kommet på banen. Han bør da være klar over at tidskoloritten finner han ikke i arkiver, og jeg tviler sterkt på at han, som tysker, har betingelser for å tolke det som skjedde i Norge under okkupasjonen. Det er ikke nok å vite hvorledes en bruker arkivmateriale og bøker som kilder. Patriotismen er ingen målbar størrelse i arkivene.